

Nagyzsadányi (Gayer) Endre 1915 október 3-án született Sopronban. Középiskoláját a soproni Evangélikus Líceumban (ma: Berzsényi Dániel Evangélikus (Líceum) Gimnázium, Szakképző Iskola) végezte. Egyetemi tanulmányait szintén Sopronban, a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Karán folytatta, kohómérnöki diplomáját 1941. február 19-én kapta kézhez.

Még tanulmányai közben 1940. július 1-től a Magyar Vagon és Gépgyár RT győri vas- és acélöntödéjében helyezkedett el, ahol üzemmérnökként az elektroacél-gyártás, szürke- és acélöntvény, valamint fémöntvény gyártással kapcsolatos mérnöki munkát végezte 1945-ig. Időközben, 1944-ben megnősült, házasságából két leány, Klára és Edit született (1. kép).



1. kép. Nagyzsadányi Endre 1966-ban, feleségével és két lányával

<sup>1</sup> A visszaemlékezéshez felhasznált források: *Macher Frigyes: Nagyzsadányi Endre (1915–1987). Bányászati és Kohászati Lapok. Öntöde 38. (120.) évf. (1987) 8-9. sz. 200.*; *Macher Frigyes: Nagyzsadányi Endre (1915–1987). Soproni Szemle 41 (1987), 367–369.*; *Nagyzsadányi Endre: Önéletrajz, 1983.11.23. Kézirat a Szerző tulajdonában*; [*Macher Frigyes:*] *Az OMBKE soproni csoportjának története. Kézirat a Szerző tulajdonában*; [*Macher Frigyes:*] *A Soproni Vasöntöde története. Kézirat a Szerző tulajdonában.*



1945. április 15-től a soproni Vasárgyár Rt. öntödei osztályán mint üzemmérnök állt alkalmazásba, majd 1948-tól már üzemvezetőként dolgozott tovább. Ebben az időszakban – a jóvátételi szerződés alapján – a gyár a Szovjet Vállalatok Magyarországi Trösztje irányítása alatt állt. A volt részvénytársaság 1952. október 31-én került a Magyar Állam tulajdonába, majd hét hónap múlva két önálló vállalattá alakult: Soproni Vasárgyár és Soproni Vasöntöde néven. A következő évtizedekben egymást követték az átszervezések, valamint korszerűsítési és fejlesztési tervek. 1959-ben mind két céget a budapesti ELZETT-hez csatolták. A soproni vasöntöde 1963-ban a megalakult Öntödei Vállalat „05”-ös gyáregysége lett, egészen 1984. december 31-ig.<sup>2</sup>

Nagyzsadányi Endre, élete és munkássága összeforrta a Soproni Vasöntöde történetével, az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület (OMBKE) Öntödei Szakosztály, illetve soproni csoportjának egyesületi életével, és számos városi és tudományos társadalmi szervezet működésével. Főmérnöki megbízatását 1948. szeptember 1-jén kapta, amely beosztásban 1969. november 30-ig dolgozott. 1969. december 1-től 1976. december 31-ig, nyugdíjba vonulásáig, igazgatóként dolgozott. Sok éven át a gyár egyetlen okleveles mérnökeként vezette az öntödét. Az ő feladata volt elsősorban a háború utáni termelés beindítása és az üzemi munka megszervezése. Ebben az időszakban különösen fontos volt az ország háborús kárainak helyreállításával, a lakások újjáépítésével és a jóvátétellel kapcsolatos öntvények gyártásának megszervezése. Továbbá fontos feladat volt a munkakörülmények javítása, a nehéz fizikai munka kisgépesítésekkel való könnyítése.

Működési ideje alatt számtalan fejlesztési terv készült a soproni vasöntödeire, amelyekben ő is nagy szerepet vállalt. Így volt ez amikor még a szovjetek a dugattyúgyűrűgyártást kívánták előtérbe helyezni, vagy amikor a fekete temperöntvények gyártásának felfejlesztését tűzték ki célul 1960-ban. Ezek a tervek azonban anyagi lehetőségek hiányában még nem valósultak meg. Amikor néhány évvel később az ipari igények kikényszerítették az öntödei kapacitások növelését, két fejlesztési koncepció ütközött egymással: új öntöde építése, de nem Sopronban, hanem Salgótarjánban, vagy csak rekonstrukció az Öntödei Vállalat keretében Sopronban. Abban, hogy mégis a soproni öntöde mellett döntöttek 1963-ban, és engedélyezték a 12.000 tonnás, 300 millió forintos beruházási tervet, jelentős szerepet játszott Varga István igazgató és Nagyzsadányi Endre főmérnök kiállása. Így Nagyzsadányi lett az 1965–1969 közötti rekonstrukció beruházási főmérnöke. Ez a soproni vasöntödét Közép-Európa egyik legjobban gépesített öntödéjévé tette.

Nagyzsadányi 1967 októberében az indukciós kemencék telepítésének helyén súlyos üzemi balesetet, lábtörést szenvedett, és 10 hónapig távol kényszerült maradni a munkától. Visszatérése után nem sokkal az igazgatói teendők átvétele, az igazgatói feladatok ellátása, továbbá az új gyártási technológiák sikeres bevezetése lett feladata.

Szakirodalmi munkára nemigen jutott ideje, mert egész szakmai tevékenységét a közvetlen termelésben végezte. Egy jelentősebb szakmai írása ismert, amelyet a Mérnök Továbbképző Intézet kiadásában jelent meg 1954-ben, címe: *A fekete temperöntvények*

---

<sup>2</sup> A vasöntöde történetéről részletesen lásd a szerző tanulmányát a Soproni Szemle 2015. évi 3. számában.

gyártásának üzemi tapasztalatai. Ebben elsőnek foglalta össze az akkor még hazánkban újnak számító technológiát.

Jelentős szerepe volt abban, hogy az OMBKE anyaegyesület újjáalakulása után, 1945-ben a soproni egyetemen is megindult az egyesületi élet, melyhez 1958-ban a soproni üzemek dolgozói is csatlakoztak. Ekkor Esztó Péter volt az egyesület elnöke, alelnöke pedig Nagyzsadányi Endre; míg titkára a Bányászati Múzeumból jól ismert Faller Gusztáv volt. Ebben az időszakban az összejöveteleken elsősorban bányászati előadások hangzottak el. 1959-ben, amikor a Bányamérnöki Kar is Miskolcra költözött, a Sopronban maradt egyesületi tagok a Gépipari Tudományos Egyesület keretén belül végezték tovább tevékenységüket.

Az OMBKE Öntödei Szakosztályának önálló helyi csoportja 1964-ben 18 fővel alakult meg, amelynek elnöke Nagyzsadányi Endre; titkára dr. Macher Frigyes lett. Számos országos rendezvény fűződött kettejük szervezéséhez, mint például Színkép Elemző Vándorgyűlés (1958., 1966.), Soproni Temperöntési és Mintakészítési Napok (1968 és 1985 között több alkalommal). Többször ülésezett Sopronban a Nemzetközi Öntőszövetség munkabizottsága is (bentonit b. 1971; temperöntvény b. 1972). Az egyesület 1965-ben és 1970-ben itt tartotta országos választmányi ülését (2. kép).



2. kép. Dr. Macher Frigyesel az 1970-es években

Nagyzsadányi Endre a helyi csoport működésénél, nagy figyelmet fordított a szakmai előadások mellett a hagyományok őrzésére, az öntöde történetének megőrkítésére. Nagy értékű az a feljegyzés, amelyet a gyár alapításának 75. évfordulója kapcsán 1985-ben Tislér István nyugdíjas üzemvezetőjével az 1920–1945 közti öntödei viszonyokról folytatott beszélgetéseiről készített. Segítette, hogy az 1970-es években az öntöde használaton kívülre helyezett eszközeiből néhány az Öntödei Múzeumba kerüljön. Feladatának tekintette a fiatal pályakezdők támogatását, szakmai tudásra, becsületes munkára, emberiségre való nevelését. Életével példát mutatott, amelyet számos szakmai és társadalmi kitüntetéssel ismertek el: 1959-ben és 1967-ben A kohászat kiváló dolgozója, 1964-ben Kiváló Kohász, 1975-ben a Munka érdemrend ezüst fokozat kitüntetésben részesült. Ezen kívül több egyesület, illetve társadalmi szervezet kitüntetését is megkapta. Így a Gépipari Tudományos Egyesület, a Magyar Kémikusok Egyesülete, az MTESZ Megyei, valamint az OMBKE Kerpely Antal és Zorkóczy Samu Emlékérmét.

Több soproni szervezetnek is tagja volt, így a TIT-nek, a Kitaibel Pál Természet-tudományi Asztaltársaságnak és a Soproni Városszépítő Egyesületnek. Az Egyesület vezetősége az 1987. május 28-ára kitűzött Újraválasztó Közgyűlésre Nagyzsadányi Endrét alelnöknek jelölte. A június 11-én megtartott Közgyűlés jelöltjei között azonban már hiába keressük s nevét: 1987. április 25-én rövid betegeskedés után a győri Kórházban szíve örökre megszűnt dobogni.

Az Öntödei Szakosztály helyi szervezetének irányításában – legjobb barátjával, dr. Macher Frigyessel való együttműködésben – végzett tevékenysége országos és nemzetközi hírnévhez segítette a soproni szakmai rendezvényeket. Munkájában sosem fáradt el, lendületesen fiatalos tenni akarással beszélt még néhány héttel halála előtt is az egyesületnek a város érdekeiben végzendő teendőiről.

A szakma JÓ SZERENCSÉT! köszöntéssel búcsúzott tőle a soproni evangélikus temetőben 1987. április 30-án.